

UČÍME SE V LESE

Cíl výuky

Rovina kognitivní

Po absolvování vzdělávací aktivity budou žáci schopni:

- charakterizovat lužní les jako svébytný ekosystém,
- vymezit jeho význam pro zachování ekologické rovnováhy z pohledů daného regionu,
- definovat zákonitosti tvorby meandrů v lužních lesích,
- rozeznat funkce lesa – samovolné a řízené,
- zdůvodnit základní hydrologické principy ekosystému lužního lesa,
- vystihnout specifikum lužního lesa na rozdíl od smíšeného a jednodruhového lesa,
- rozeznat jednotlivé druhy stromů z makroskopického hlediska,
- vyjmenovat typické představitele fauny a flóry lužního lesa,
- popsat zásady pro pěstování lesa (dlouhodobost, perspektiva),
- charakterizovat vztah mezi ekonomickými zásadami a zdravým ekologickým vývojem lesa,
- vymezit význam životních podmínek lužního lesa pro specifické druhy živočichů.

Rovina afektivní

Po absolvování vzdělávací aktivity budou žáci nakloněni:

- oceňovat hodnotu aktivní lidské práce v rámci hospodářské činnosti v kontextu s ekologií
- oceňovat význam a hodnotu pestrosti lesních porostů a živočichů,
- popsat a zdůvodnit význam zřizování CHKO pro ekologii,
- chápat postoje vedoucí k ochraně fauny a flóry lužního lesa,
- ocenit specifikum lužního lesa pro zachování současné krajiny a ekologické rovnováhy,
- preferovat ekologické použití konkrétních pracovních lesních postupů při zachování lesa,
- uvědomit si hodnotu dřeva z lužních lesů jako přírodního materiálu.

Rovina psychomotorická

Po absolvování vzdělávací aktivity budou žáci schopni:

- vymezit a určit hranice Litovelského Pomoraví jako CHKO,
- zhotovit nákres meandrující řeky Moravy, spadající pod CHKO Litovelské Pomoraví,
- graficky znázornit vodní plochy (Bázlerova pískovna, jezero Poděbrady, Chomoutovské jezero, Moravičanské jezero) s uvedením tam žijících živočichů,
- provést elementární nákres lesních dřevostaveb (posed, kazatelna, přístřešek pro zvěř) podle návodu,
- sestavit model jednoduchého užitkového lesního zařízení (myslivecké stavby),
- aplikovat vhodnou techniku ručního obrábění dřeva v návaznosti na dostupné nástroje, na vlastnosti obráběného materiálu a na vhodnou techniku ručního obrábění dřeva s ohledem na pravidla bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Jezero Poděbrady

mapa Litovelského Pomoraví

Prostředí výuky

Lesy, háje, doubravy (v národních parcích a rezervacích). V tomto případě: **CHKO Litovelské Pomoraví**

CHKO Litovelské Pomoraví se nachází mezi městy Olomouc a Mohelnicí, většina jejího území se rozkládá v údolní nivě řeky Moravy s přirozenými lužními lesy, loukami, tůňmi a zatopenými pískovkami a mokřadly. Přirozený lesní kryt je tvořen různými typy lužních a bažinných lesů. Jsou to zejména jilmové doubravy, společenstva patřící mezi tvrdé luhy nížinných řek a na místech se stagnující vodou mokřadní olšiny. Menší část pokrývají dubohabřiny a lipové doubravy. Nejcennější typ lužních lesů jsou vrby jako tzv. měkký luh. Území je rovněž chráněno jako ptačí oblast. Současným symbolem Litovelského Pomoraví je bobr evropský a vydra říční. Z ekologického hlediska jsou důležité **selské hráze**, které bránily povodním, omezovaly přímý tok a rozváděly vodu do lužních komplexů i do hanácké krajiny, což bylo velmi užitečné, neboť později zjara jsou tu poměrně malé srážkové úhrny. Lidé se naučili s řekou žít a využívat ji. V 15. století přispěl rod Pernštejnů k vybudování velkého komplexu rybníční soustavy ještě nad Olomoucí. **Bylinné patro** - kvetou tu sněženky, prvosienky, sasanka hajní, ale i vzácnější kosatec žlutý, kosatec sibiřský, upolín evropský. Obrovské plochy pokrývá medvědí česnek. Rostou tu konvalinky, pryskyřníky, dymnivka dutá a dymnivka plná. V jarním čase tu také kvete plicník lékařský a na vodních tůňích i žluté stulíky.

Fauna - žije tu na 60 druhů ryb. Na periodické tůně jsou vázáni dva velmi vzácní koryši, (listonoh jarní a žábřonožka sněžní). Na slunných svazích jsou k vidění ještěrky živorodé, žijí tu zajímaví obojživelníci jako skokan štíhlý, skokan hnědý, kromě běžnější ropuchy obecné i ropucha zelená. Vzácná je i blatnice skvrnitá a rosnička zelená.

- Vodní toky — Morava, Mlýnský potok (Střední Morava), Malá voda, Častava, Cholinka, Benkovský potok, Kobylník, Třídvorka, Odrážka (Bahenka), Pacovka, Čerlinka, Hradečka, Doubravka, Mírovka, Újezdka.
- Vodní plochy — Moravičanské jezero, Chomoutovské jezero, Podhradní rybník, Rozvišť, Bázlerova pískovna
- Ostatní — Řimické vyvěračky

Nejvhodnější doba k návštěvě Litovelského Pomoraví je jaro, kdy ještě nejsou olistěné stromy listnáčů lužních lesů.

Současná vegetace

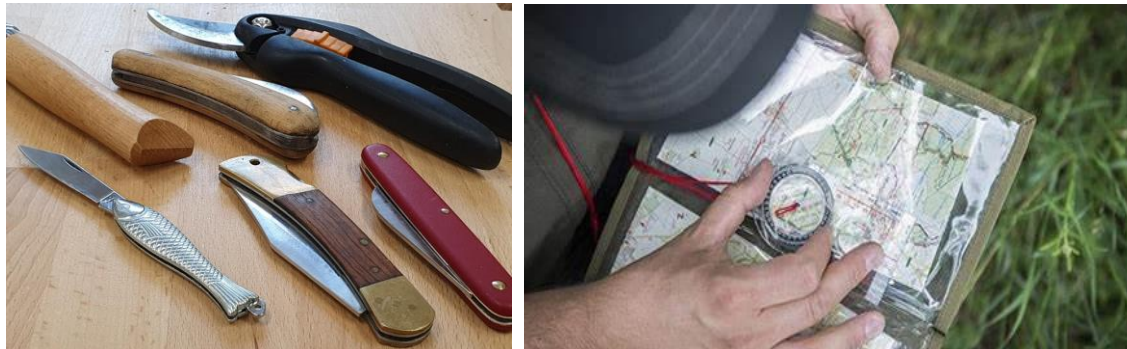

Lužní les poblíž Mladče

Litovelské Pomoraví

Potřebné učební pomůcky

Informační materiály, internetové zdroje, fotoaparát, mobil, poznámkový blok, tužka, určovací klíče, papírové sáčky, lékovky, lapací síťka, šňůra, nůž, mapa CHKO, osobní doklad (včetně karty pojištění).

Rozvíjené klíčové kompetence

- vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení, projevuje ochotu věnovat se dalšímu studiu a celoživotnímu učení,
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti,
- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností,
- rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění,
- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje

- kvalitu společné práce,
- chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti,
- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky,
- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot,
- ovládá běžně používaná digitální zařízení, aplikace a služby; využívá je při učení i při zapojení do života školy a do společnosti; samostatně rozhoduje, které technologie pro jakou činnost či řešený problém použít,
- získává, vyhledává, kriticky posuzuje, spravuje a sdílí data, informace a digitální obsah, k tomu volí postupy, způsoby a prostředky, které odpovídají konkrétní situaci a účelu.

Mezipředmětové vztahy

Přírodopis – souvislost geografie, klimatu, hospodářského využití lesa a podmínek života živočichů.

Dějepis – stavba užitkových lesnických dřevěných budov jako dávné historické řemeslo.

Zeměpis – klimatické, geografické a jiné ekologické faktory ovlivňující diverzitu lesů.

Fyzika – obrábění dřeva pro lesní stavby z hlediska fyzikálních vlastností (tlak, tvrdost, pevnost materiálů, tření).

Výtvarná výchova – estetické vnímání lesa v krajinomalbě českých autorů

Občanská nauka – obraz myslivosti v lidové tradici, jako součást kulturních tradic.

Český jazyk a literatura: postavy myslivců a lesníků v české literatuře.

Průběh výuky

Učitel společně s žáky rozhodne o zamýšleném místě pro realizaci exkurze. Vhodná je k tomu motivační beseda, na které je možno žáky motivovat běžnými pedagogickými prostředky. Je ale nutné a prospěšné vybavit žáky také teoretickými informacemi v souladu s výukovými cíli a zamýšlenými kompetencemi. Vyučující zajistí také organizaci exkurze včetně přepravy na určené místo, zajištění odborníka ze Sluňákova (ekologické středisko), opatření případných nutných povolení a podniknutí bezpečnostních kroků.

Pozorováním, případně pořízenou dokumentací, si v dalších hodinách v předmětu Praktické činnosti žák vyrobí model lesní nebo zemědělské stavby, která byla charakteristická pro život našich předků. Tak bude dosaženo spojení teorie s praxí a zaručena efektivita poznávací aktivity. Pohyb žáků lužním lesem organizujte efektivně a v souladu s bezpečnostními pravidly.

Metodické poznámky

- Je nutno řídit se metodickým pokynem MŠMT: *Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy čj. 37014/2005-25*
- Připravit žáky s časovým předstihem po teoretické a organizační stránce na realizaci celého projektu.
- Doporučit žákům vhodné oblečení pro pohyb v přírodě.
- Aktivitu je třeba dobře promyslet a naplánovat z hlediska rovnoměrného zapojení všech žáků.
- Teoretická příprava musí proběhnout předem.
- Takto pojatá výuka je v pedagogické teorii označována jako autentické učení. Při jeho využití musí žáci s fakty prakticky pracovat, např. vytvořit novou věc (model domu, případně pomůcku), vyřešit problém, prozkoumat otázku.
- Můžete z průběhu výuky pořizovat fotografie a sdílet je na sociálních sítích (pokud by byli na záběrech i žáci, je třeba mít ošetřené GDPR, což ale školy standardně mají; případně lze fotografie anonymizovat rozmazáním obličejů).
- Výhodou je použití pracovního listu.

Hodnocení žáků

Hodnocení žáků v rámci aktivity bude reflektovat nastavení výukových cílů a jejich vzájemnou provázanost. Cílem hodnocení bude formovat proces utváření vhodných kognitivních konstruktů (znalostí žáků) a jejich manifestní aplikaci v rámci realizovaných praktických činností. Hodnocení bude také zaměřeno na zpevnování správných (bezpečných) postupů ručního opracování dřeva.

Kromě průběžného formativního hodnocení bude hodnocení probíhat také v rámci závěrečné skupinové reflexe průběhu a výsledků činností žáků a zhotovení modelu, případně jiného výrobku.

Hodnotícími kategorie směřujícími k rozvoji žáků budou sloužit:

- hodnocení manifestovaných postojů žáků k otázkám environmentálním a ekologickým,
- schopnost pozorování krajiny a přenesení poznatků do praktické činnosti,
- hodnocení schopnosti autoregulace žáků v rámci dodržování pravidel bezpečnosti při výkonu činností,
- schopnost nalézat inovativní řešení problému a realizovat ho vzhledem k aktuální situaci a zadanému úkolu,
- interakce mezi žáky ve skupině (podpora atmosféry partnerství a spolupráce),
- schopnost obhájit vlastní postupy při plnění praktických úkolů.

Specifikace podmínek výuky

Je nezbytná existence odborné učebny pro předmět Technika (dílny)?

ano

ne

Jaké vybavení, pomůcky a nástroje jsou nezbytné?

- dílenský pracovní stůl ponk
- svěrák, případně svěrky pro uchycení materiálu
- nářadí pro zpracování materiálů (řezbářské nože, kapesní nože, odřezky kůže nebo textilu, aku vrtačku nebo nebozez, lepidlo, akrylové barvy nebo fixy)
- montážní a demontážní nářadí (klíče na utahování šroubů a matic, šroubováky, kleště...)
- pomůcky na provádění povrchových úprav a nátěrové hmoty
- pomůcky ke spojování materiálů (pro lepené a šroubové spoje, pro spojování vruty a hřebíky...)
- pomůcky pro šití textilu
- 3D tiskárna
- laserová gravírka
- CNC frézka
- komponenty pro konstruování robotů
- počítač s připojením na internet
- jiné, doplňte

Je nezbytné, aby byl k dispozici technický materiál nebo byla možnost ho bez problémů zakoupit z prostředků školy či jiné instituce?

- ano
- ne

Je nezbytné, aby výuku realizoval aprobovaný učitel:

- ano
- ne

Pokud výuku může realizovat neaprobovaný učitel, tak jakou by měl mít úroveň technických dovedností?

- nemusí být zručný
- měl by být schopen realizovat základní technické práce
- měl by to být profesionální řemeslník/technik/konstruktér

Je nezbytné, aby v okolí školy byla k dispozici veřejná dílna či technické centrum?

- ano
- ne

Je nezbytné, aby v okolí školy byla k dispozici jiná škola, která je ochotna sdílet svou dílnu?

- ano
- ne

Je nezbytné, aby byla v okolí školy, případně přiměřené dojezdové vzdálenosti, technická památka?

- ano
- ne

Lze realizovat aktivitu v rámci projektových dní?

- ano
- ne

Podporuje aktivita společné učení žáků různého věku?

- ano
 ne

Podporuje aktivita uplatňování mezipředmětových vztahů?

- ne
 ano, s matematikou
 ano, s fyzikou
    ano, s chemií
 ano, s informatikou
 ano, s občanskou naukou
 ano, s přírodopisem
 ano, s dějepisem
 ano, s výtvarnou výchovou
 ano, s doplňte

Literatura pro další inspiraci a použité zdroje

MACHAR, I., (2009). *Úvod do ekologie lesa a lesní pedagogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

SYNEK, M. & ŽATKA, R. (2012). *Environmentální výchova v terénu*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií.

Další prameny:

- Obrázky, zvuky či videa k tématu **CHKO Litovelské Pomoraví** na *Wikimedia Commons*
- *Chráněná krajinná oblast Litovelské Pomoraví*. OpenStreetMap <http://www.litovelskepomoravi.ochranaprirody.cz/> -
- Správa CHKO Litovelské Pomoraví <http://www.strednimorava-tourism.cz/cil/chrana-krajinna-oblast-litovelske-pomoravi> - *Klenoty naší krajiny: Litovelské Pomoraví* (Česká televize 3. 11. 2016)
- <https://www.lesnipedagogika.cz/>
- <https://www.sls hranice.cz/lesni-pedagogika/>
- <https://www.vls.cz/>
- <http://www.lesnapedagogika.sk/portal/>

Vytvořeno v rámci projektu TAČR TL03000535 Vývoj systému podpory implementace inovativní koncepce technického vzdělávání na základních školách v České republice.

T A

Č R

Technologická
agentura
České republiky

Program **Éta**